

Zdania warunkowe cz.1

- [Zdania warunkowe cz.1](#)

Zdania warunkowe cz.1

Cesare Maccari, „Cyceron oskarżający Katylinę”, 1889 r., Palazzo Madama, Rzym, wikipedia.org, domena publiczna

Ważne daty

ok. 105 r. p.n.e. - 43 r. p.n.e. – lata życia [Decimusa Laberiusza](#)

106 r. p.n.e. - 43 r. p.n.e. – lata życia Cycerona

4 r. p.n.e. - 65 r. n.e. – lata życia Seneki Młodszego

ok. 480 r.- ok. 526 r. – lata życia Beocjusz

Scenariusz lekcji dla nauczyciela

Źródło: online-skills, licencja: CC0.

I. W zakresie kompetencji językowych. Uczeń:

2. zna i rozpoznaje następujące zjawiska składniowe z zakresu gramatyki języka łacińskiego:

5) następujące typy zdań podrzędnych w języku łacińskim: zdania okolicznikowe czasu, przyczyny, warunku, celu i skutku, zdania dopełnieniowe;

8. dokonuje następujących transformacji gramatycznych w zakresie morfologii:

16) poprawnie tłumaczy charakterystyczne dla łaciny:

c) następujące typy zdań podrzędnych: zdania okolicznikowe czasu, przyczyny, warunku, celu i skutku, zdania dopełnieniowe;

Nauczysz się

rozpoznawać zdania podrzędne warunkowe: modus *reālis*, *irreālis* oraz *potentiālis*;

tworzyć odpowiednie formy koniunktywu w zdaniach podrzędnych warunkowych;

odpowiednio tłumaczyć zdania podrzędne warunkowe, uwzględniając okresy: rzeczywisty, nierzeczywisty oraz okres możliwości.

Zdania warunkowe

Zdania podrzędne warunkowe sygnalizują co musi się stać, żeby nastąpiło to, co stanowi treść zdania nadrzędnego. Wskazują więc na warunek, który w dalszej kolejności może być możliwy lub niemożliwy do spełnienia. Zdanie podrzędne nazywamy tu poprzednikiem (gr. *protasis*), a rezultat wyrażony w zdaniu nadrzędnym – następnikiem (*apodosis*). Poprzednik i następnik tworzą razem okres warunkowy. Podstawowym spójnikiem zdań warunkowych jest *si* (jeśli, jeżeli), inne pojawiające się spójniki to: *nisi*, *ni* (jeżeli nie), czy *sin* (jeżeli zaś).

W języku łacińskim wyróżniamy trzy typy okresów warunkowych:

- **Modus *reālis*** – okres rzeczywisty. Jeśli twórca komunikatu uważa warunek za możliwy do spełnienia, zarówno w poprzedniku i następniku kładzie tryb oznajmiający (*indicativus*). W następniku może wystąpić również *imperativus*.

Sī natō, nōn possum in aquā nōn esse. – *Jeśli pływam, nie mogę nie znajdować się w wodzie.*
(Seneka)

Sī quid in tē peccāvī, ignosce! – Jeśli w czymś ci zawiniłem, wybacz! (Cyceron)

Podobizny autorów:

Autor nieznany, „Cyceron”, XIX w., rzymski Pałac Sprawiedliwości, Włochy, wikimedia.org, CC0

Autor nieznany, „Popiersie Seneki”, XVII w., Museo del Prado w Madrycie, Hiszpania, wikimedia.org, CC BY 3.0

- **Modus irreālis** – okres nierzeczywisty. W tej sytuacji zarówno treść poprzednika, jak i następnika jest nierzeczywista. W związku z tym w obu miejscach używa się koniunktywu imperfectī (dla teraźniejszości i przyszłości), natomiast koniunktywu plusquamperfectī dla przeszłości.

Dīvitias negō bonum esse, nam sī essent, bonōs facerent. – Zaprzeczam, by bogactwa były dobrem; gdyby były – czyniłyby ludzi dobrymi. (Seneka)

Sī tacuissēs, philosophus mānsissēs. – Gdybyś milczał, pozostałbyś filozofem. (Boecjusz)

„Boecjusz”, 1385 r., biblioteka Uniwersytetu Glasgow, Wielka Brytania, wikimedia.org, domena publiczna

Boecjusz– (właśc. Anicius Manlius Severinus Boëthius; ok. 480–524) rzymski filozof i teolog. Nazywany ostatnim Rzymianinem, zmarł w więzieniu króla Ostrogotów Teodoryka.

- **Modus potentiālis** – okres możliwości. W tej sytuacji uznajemy, że warunek może być możliwy do spełnienia, ale nie jesteśmy w stanie tego rozstrzygnąć. W poprzedniku i następniku występuje coniunctīvus praesentis (dla teraźniejszości i przyszłości) oraz coniunctīvus perfectī dla przeszłości.

Thūcŷdidis ōrātiōnēs imitārī neque possim, sī velim, nec velim fortasse, sī possim. – Naśladować mów Tukidydesa nie umiałbym, nawet gdybym chciał, nie chciałbym również, gdybym potrafił. (Cyceron)

Cicero Laberium

Cesare Maccari, „Cyceron oskarżający Katylinę”, 1889 r., Palazzo Madama, Rzym, wikipedia.org, domena publiczna

Polecenie 1

Przeczytaj tekst łaciński, zwróć uwagę na zawarte w nim zdania podrzędne. Następnie wykonaj ćwiczenia.

Cicerōnis scommma in Caesarem

Cicerō Laberium mīmum ad cōnsessum in theātrō nōn recēpit. *Reciperem tē – inquit – nisi an-gustē sedērēmus.* Tum mīmus mordāciter: *Atquī tibi placet duābus sellīs sedēre.* – obiciēns tantō virō animī mōbilitātem. Sed et ea, quae Cicerō dīxit *nisi angustē sedērēmus* scommma fuit in C. Caesarem, quī in senātum multōs cīvēs, etiam libertīnōs, admittēbat; tam multōs senātōrēs quattuordecim gradūs vix capere poterant.

Na podstawie: O. Jurewicz, L. Winniczuk, J. Żuławska, *Język łaciński, Podręcznik dla lektorów szkół wyższych*, Warszawa 2006.

Tłumaczenie

Alexandre Jacovleff, „Rzymscy senatorowie”, 1911 r., wikimedia.org, domena publiczna

Film dostępny na portalu epodreczniki.pl

Źródło: online skills, licencja: CC0.

Film pt. Zdania warunkowe cz. I. W celu obejrzenia filmu należy kliknąć na biały trójkąt, znajdujący się w szarym kółku.

Zdania podrzędne warunkowe sygnalizują, co musi się stać, żeby nastąpiło to, co stanowi treść zdania nadrzędnego. Wskazują więc na warunek, który w dalszej kolejności może być możliwy lub niemożliwy do spełnienia. Zdanie podrzędne nazywamy tu poprzednikiem (gr. protasis), a rezultat wyrażony w zdaniu nadrzędnym – następnikiem (apodosis). Poprzednik i następnik tworzą razem okres warunkowy. Podstawowym spójnikiem zdań warunkowych

jest „si” (jeśli, jeżeli), inne pojawiające się spójniki to: „nisi”, „ni” (jeżeli nie), czy „sin” (jeżeli zaś).

W języku łacińskim wyróżniamy trzy typy okresów warunkowych:

- Modus reālis – okres rzeczywisty. Jeśli twórca komunikatu uważa warunek za możliwy do spełnienia, zarówno w poprzedniku i następniku kładzie tryb oznajmujący (indicativus). W następniku może wystąpić również imperativus.

Sī natō, nōn possum in aquā nōn esse. – Jeśli pływam, nie mogę nie znajdować się w wodzie. Zarówno w poprzedniku jak i następniku pojawia się tryb oznajmujący indicativus.

Podobnie w kolejnym zdaniu:

Sī quid in tē peccāvī, ignosce! – Jeśli w czymś ci zawiniłem, wybacz!

- Kolejny okres warunkowy: modus irreālis – okres nierzeczywisty. W tej sytuacji zarówno treść poprzednika, jak i następnika jest nierzeczywista. W związku z tym w obu miejscach używa się koniunktywu imperfecti (dla teraźniejszości i przyszłości), natomiast koniunktywu plusquamperfecti dla przeszłości. Oto przykłady zdań:

Dīvitias negō bonum esse, nam sī essent, bonōs facerent. – Zaprzeczam, by bogactwa były dobrem; gdyby były – czyniłyby ludzi dobrymi.

Sī tacuissēs, philosophus mānsissēs. – Gdybyś milczał, pozostałbyś filozofem.

- modus potentiālis – okres możliwości. W tej sytuacji uznajemy, że warunek może być możliwy do spełnienia, ale nie jesteśmy w stanie tego rozstrzygnąć. W poprzedniku i następniku występuje coniunctivus praesentis (dla teraźniejszości i przyszłości) oraz coniunctivus perfecti dla przeszłości. Zobacz:

Thūcýdidis ōrātiōnēs imitārī neque possim, sī velim, nec velim fortasse, sī possim. –

Naśladować mów Tukidydesa nie umiałbym, nawet gdybym chciał, nie chciałbym również, gdybym potrafił.

Zadania

Ćwiczenie 1

Połącz poniższe okresy warunkowe z odpowiednimi tłumaczeniami.

Diēs mihi dēfuerit, sī omnia nārrāre
studuerim.

Jeśli Cię zapytam, czy nie odpowiesz?

Sī tē rogāverō aliquid, nōn respondēbis?

Gdybym miał wszystko opowiedzieć,
dnia by mi zabrakło.

Longiōrem epistulam ad tē scrīberem, sī
rēs verba multa dēsīderāret.

Napisałbym dłuższy list, gdyby sprawa
wymagała wielu słów.

Rōmae, sī licēbit, manēbō.

Jeśli będzie wolno, zostanę w Rzymie.

Sī proelia omnia dēscrībere studeam,
diēs mē dēficiat.

Gdybyś milczał, pozostałbyś filozofem.

Sī tacuissēs, philosophus mānsissēs.

Gdybym postarał się opisać wszystkie
bitwy, dnia by zabrakło.

Ćwiczenie 2

Określ typ okresu warunkowego poniższych zdań.

modus potentiālis

Longiōrem epistulam ad tē
scrīberem, sī rēs verba multa
dēsīderāret.

modus reālis

Sī tacuissēs, philosophus
mānsissēs.

Sī proelia omnia dēscrībere
studeam, diēs mē dēficiat.

modus irreālis

Diēs mihi dēfuerit, sī omnia
nārrāre studuerim.

Sī tē rogāverō aliquid, nōn
respondēbis?

Rōmae, sī licēbit, manēbō.

Ćwiczenie 3

Wśród poniższych zdań wskaż to, które stanowi okres warunkowy modus potentiālis.

- ☐ Sī quid in tē peccāvī, ignosce! (Cicero)
- ☐ Thūcŷdidis ōrātiōnēs imitārī neque possim, sī velim, nec velim fortasse, sī possim. (Cicero)
- ☐ Dīvitiās negō bonum esse, nam sī essent, bonōs facerent. (Seneca)

Ćwiczenie 4

Wśród poniższych zdań wskaż to, które stanowi okres warunkowy modus reālis.

- ☐ Dīvitiās negō bonum esse, nam sī essent, bonōs facerent. (Seneca)
- ☐ Sī quid in tē peccāvī, ignosce! (Cicero)
- ☐ Thūcŷdidis ōrātiōnēs imitārī neque possim, sī velim, nec velim fortasse, sī possim. (Cicero)

Ćwiczenie 5

Wśród poniższych zdań wskaż to, które stanowi okres warunkowy modus irreālis.

- ☐ Sī quid in tē peccāvī, ignosce! (Cicero)
- ☐ Thūcŷdidis ōrātiōnēs imitārī neque possim, sī velim, nec velim fortasse, sī possim. (Cicero)
- ☐ Dīvitiās negō bonum esse, nam sī essent, bonōs facerent. (Seneca)

Ćwiczenie 6

Zaznacz zdanie prawdziwe.

☐ Ea, quae Cicerō Laberīō dīxit scomma fuit in C. Caesarem.

☐ Caesar in senātum lībertīnōs non admittēbat.

☐ Cicerō Laberium mīmum ad cōnsessum in theātrō recēpit.

Ćwiczenie 7

Po przeczytaniu słownika pojęć odpowiedz na pytanie: Kim był Decimus Laberiusz?

☐ Wodzem rzymskich legionów.

☐ Przyjacielem Cyclerona.

☐ Twórcą gatunku scenicznego, zwanego mimem.

Słowniki

Słownik pojęć

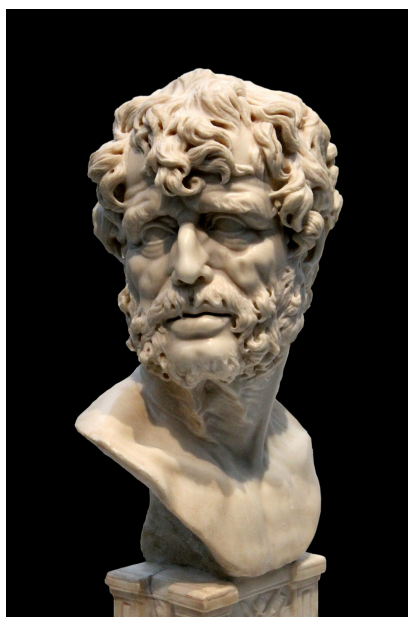
Decimus Laberius

słynny twórca mimów. Miał podobno znaczący wpływ na rozwój tego gatunku w Rzymie. Był bohaterem wielu anegdot, wspominanym następnie m.in. przez Horacego i Aulusa Gelliusza.

Lucjusz Sergiusz Katylina

łac. Lucius Sergius Catilina. Doprowadził do *Sprzysiężenia Katyliny*. W trakcie ubiegania się o urząd konsula spróbował przejąć pełnię władzę w republice. Jego działania wyjawiał Cycleron.

Galeria dzieł sztuki

Autor nieznany, „Popiersie Seneki”, XVII w., Museo del Prado w Madrycie, Hiszpania, [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Seneca.jpg), CC BY 3.0

Bibliografia

- O. Jurewicz, L. Winniczuk, J. Żuławska, Język łaciński, *Podręcznik dla lektorów szkół wyższych*, Warszawa 2006.
- Jan Wikarjak, *Gramatyka opisowa języka łacińskiego*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 2013.
- Hubert Wolanin, *Gramatyka opisowa klasycznej łaciny w ujęciu strukturalnym*, Księgarnia Akademicka, Kraków 2012.